

ПАРАЎНАННЕ Ё ПРАДМОВЕ Ф. СКАРЫНЫ ДА КНІГІ «ПЕСНЯ ПЕСНЯЎ»

С.Л. Каган

Арыгінальнай і непаўторнай з'явай старабеларускай мастацкай літаратуры і высокага аратарскага майстэрства уяўляюцца прадмовы і пасляслоўі выдатнага беларускага перакладчыка і пісьменніка, мастака і філосафа Францыска Скарыны, напісаныя да перакладзеных ім кніг "Бібліі". На вялікі жаль, да гэтага часу даследчыкі не звярнулі належнай увагі на гэтыя "кароткія, афарыстычныя роздумы-імпрэсіі" [1, 88] як на праявы адметнага індывідуальна-аўтарскага стылю пісьменніка, што ствараецца праз выкарыстанне сістэмы вобразна-выяўленчых сродкаў, якія і робяць яго "предьсловія" яркімі, запамінальнымі. Да такіх моўных сродкаў належыць і параўнанне.

Параўнанне – гэта троп, заснаваны на збліжэнні прадметаў па іх падабенству; пры гэтым называецца кожны з супастаўляемых прадметаў [2, 42]. Варта адзначыць, што разглядаемы моўны сродак займае адметнае месца ў сістэме вобразна-выяўленчых адзінак, якія выкарыстоўвае Скарына ў прадмовах. Гэта звязана з тым, што ў сваіх творах пісьменнік часта звяртаецца да прыёму сімволіка-алегарычнага выглумачэння біблейскага тэксту, г. зн. ён спрабуе перадаць рэаліі Святога Пісання праз канкрэтныя паняцці, робячы такім чынам тэкст Бібліі не толькі больш зразумелым для простага чыгача, але і значна больш выразным, асацыятыўна насычаным. Для дасягнення названых мэт аўтар і ўжывае параўнанні, якія даюць магчымасць супаставіць прадметы, зблізіць іх.

Разгледзім некаторыя прыклады параўнанняў з прадмовы Ф. Скарыны да кнігі "Песня песняў цара Саламона", якая пабудавана на разгорнутых супастаўленнях біблейскіх асоб і з'яў са звычайнымі, чалавечымі.

Так, у названым творы сустракаем:

"Яко любовник ко любой своей, или яко жених к невесте своей, тако и Христос ко церкви своей сниде, вегда воплощение принял ест ис пречистой девицы, матери своея Марии". У дадзеным урыўку параўнанне праводзіцца паміж Хрыстом і жаніхом (каханкам), царквой і нявестай. Відавочна, што такая суаднесенасць заснавана не на знешнім падабенстве (на першы погляд, паміж аналізуемымі паняццямі няма знешня нічога агульнага), а на ўнутраным: супастаўляецца значэнне прадмета, яго роля, функцыя ў акаляючым свеце і яго "духоўны" змест [3, 456]. І сапраўды, Хрыстос з'яўляецца галоўнай асобай у гісторыі чалавечтва, як і жаніх на вяселлі, а царква павінна аддаваць службу і дапамагаць яму, любіць яго, як верная нявеста.

Праведзенае ў выпэйназваным параўнанні збліжэнне паняццяў чалавечага і боскага светаў працягваецца і паглыбляецца ў наступным урыўку:

"И яко жених со дружиною своею, тако сын божий со апостолы своими брак духовный с церковию...". Тут, акрамя разгледжаных раней, супастаўляюцца аўтарам яшчэ дзве лексемы ("дружина" – "апостолы"), якія выконваюць аднолькавую функцыю ў адносінах да "жениха" – "Христа": садзейнічаюць яму ва ўсім.

Такое сімвалічнае тлумачэнне тэксту Бібліі папярэецца далей:

"Яко же на браку бывають разноличные твари: первая ест жених, вторая – невеста, третии суть друзи жениховы, а четвертьи – дружина невестина – тако же и во книзе сей четвери гласы черленым писмом, вкупе размолвяющие, написаны суть. Глас Христов – он же ест жених; глас церкви Христовы, еже невеста ест; глас апостолов – сии же суть дружина женихова; глас отроковиць, иже детей церкви Христова знаменуе." Гэтая частка не толькі ўзбагачае параўнанне новымі элементамі ("дружина невестина" – "дети церкви"), але і носіць тлумачальна-абагульняючы характар: яшчэ раз паўтарае і тлумачыць пары супастаўленняў, звязваючы іх такім чынам у адзіную, суцэльную сімвалічную карціну. І карціна гэтая ўзнікае на аснове параўнанняў, становячыся дзякуючы ім простаі для разумення і наглядна-вобразнай для запамінання.

Такім чынам, прааналізаваныя урыўкі з прадмовы Ф. Скарыны да кнігі "Песня песняў" паказваюць, што параўнанне як мастацкі сродак вобразнасці шырока выкарыстоўваецца пісьменнікам для сімволіка-алегарычнага тлумачэння біблейскага тэксту, пры якім прадметы двух супрацьпастаўленых светаў (чалавечага і боскага) збліжаюцца не па знешнім, а па ўнутраным падабенстве.

Літаратура:

1. Каўка А. Тут мой народ: Францызск Скарына і беларуская літаратура XVI – пач. XX стст. – Мн., 1989.
2. Цікоці М. Я. Стылістыка беларуска мовы. – Мн., 1995.
3. Лихачёв Д. С. Избранные работы: В 3-х т. Т. 1. – Л., 1987.
4. Францызск Скарына і яго час: Энцыклапедычны даведнік. – Мн., 1988.